

TAMPEREEN
YLIOPISTO

Näkökulmia tulevaisuuden alue- ja paikallishallintoon

Jari Kolehmainen
Tutkimusjohtaja, HT
Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
S-posti: jari.kolehmainen@uta.fi
Puh. 050-5749704

Sisältö

- Johdanto: Tulevaisuusajattelun perusteita
- Aluekehityksen iso kuva ja aluerakenne
- Maakuntien muotoutuva asema
- Kuntien muotoutuva asema
- Yhteenvetäviä huomioita

Johdanto: Tulevaisuusajattelun perusteita

Esimerkkejä aluekehityksen muutosvoimista

- Ilmastonmuutos ja kestävyyskriisi
  - Fossiilitaloudesta biotalouteen?
- Kaupungistuminen
  - Polarisaatio
  - Vyöhykkeisyys
- Maahanmuutto ja monikulttuurisuus
- Demografinen muutos, ikääntyminen
- Asuin- ja elämäntapapreferenssien muutos
- Liikkuvuus ja saavutettavuus
  - Seutujen sisäinen saavutettavuus
  - Kansallinen ja kansainvälinen saavutettavuus
- Digitalisaatio
  - Robotiikka ja automatisaatio
  - AI + big data
- Radikaalit teknologiat
  - Synteettinen biologia
  - Radikaalit energiateknologiat
- Palvelu-, jakamis- ja alustatalous
- Työn ja työelämän muutos
  - Työn uudet sisällöt
  - Työn uudet muodot
- Poliitiikan uusjako
  - Liikkuvat äänestäjät
  - Perinteisten puolueiden kriisi

Tulevaisuus **on ennakoitavissa**, koska tiedämme...

... yhdessä sovituista **pitkäkestoista sopimuksista (esim. investoinnit)**

... hitaasti muuttuvista **instituutioista**

... ihmisten tulevaisuutta koskevista **toiveista ja suunnitelmista**

... hitaasti muuttuvasta **väestörakenteesta**

... kulttuurin keskeisistä **tavoista ja traditioista.**

... syklisistä ja lineaarisista **luonnon prosesseista.**

Tulevaisuutta **ei voi ennustaa**, koska...

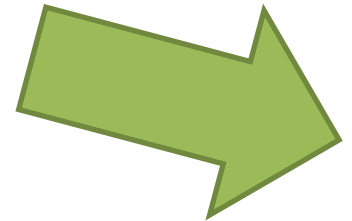
... maailmassa on **sattumaa**

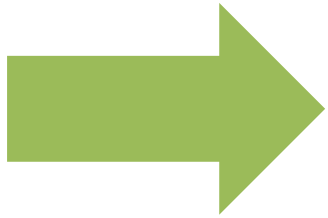
... todellisuuteen sisältyy **kaottisia prosesseja**

... **uusi informaatio** muokkaa ihmisten uskomuksia, asenteita ja käyttäytymistä.

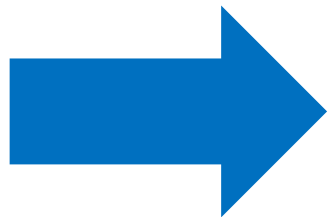
... **teknologia** kehittyy ja muuttaa käytäntöjä

... sosiaaliset, liiketaloudelliset ja hallinnolliset **innovaatiot** muuttavat käytäntöjä .

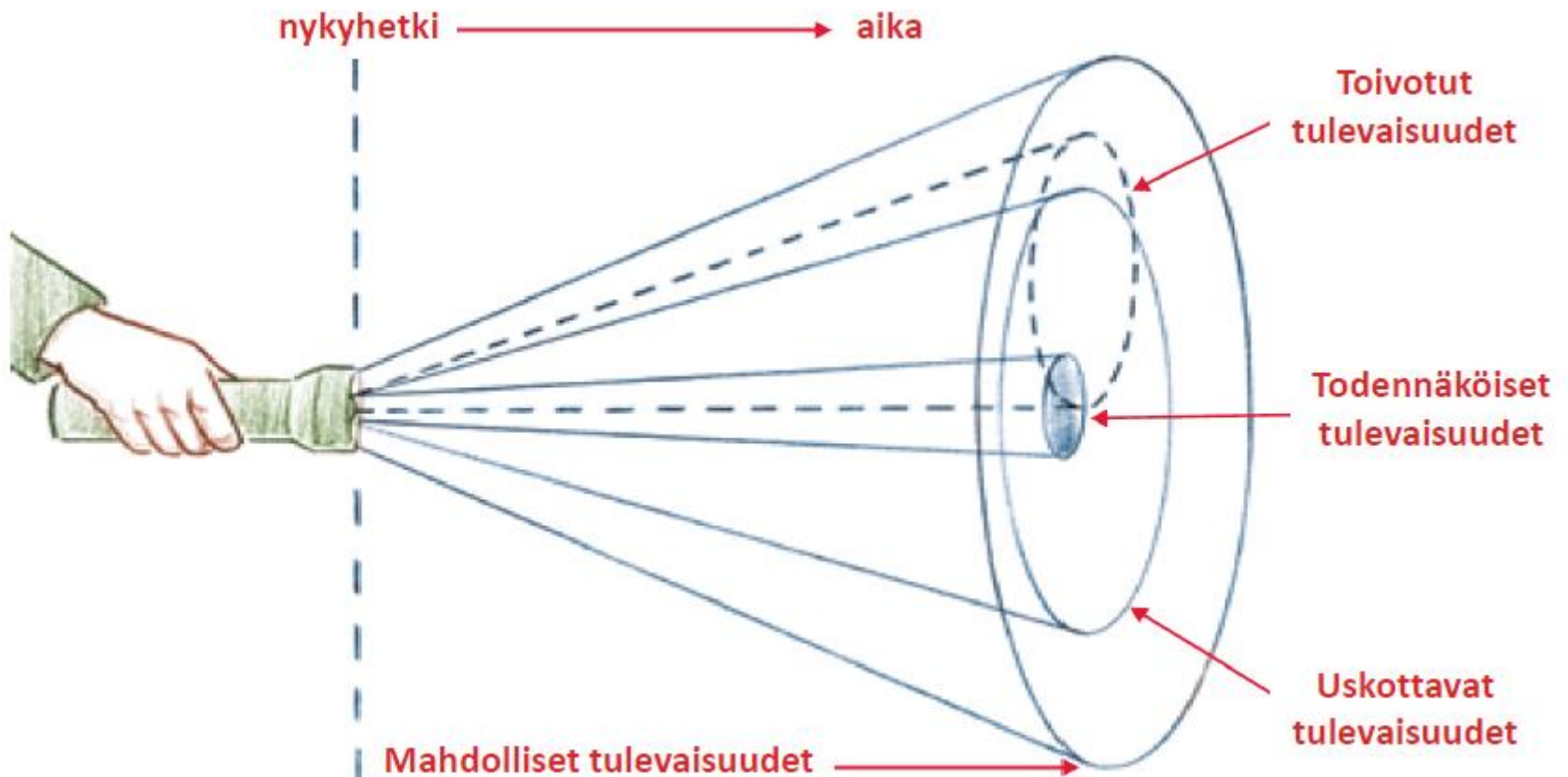

Elämäntyyli, toiveet ja arvostukset muuttuvat
Hyödynnettävissä olevat teknologiat muuttuvat
Talouden, hallinnon ja yhteiskunnan rakenteet muuttuvat
Eri tahojen kyvyt investoida muuttuvat
Poliittiset prioriteetit muuttuvat

Tarvitaan tietoista tulevaisuusajattelua ja –työtä, joilla näitä muutossuuntia voidaan pyrkiä ennakoimaan ja ymmärtämään.

Tulevaisuustieto: Mahdolliset, uskottavat...

Aluekehityksen iso kuva ja aluerakenne

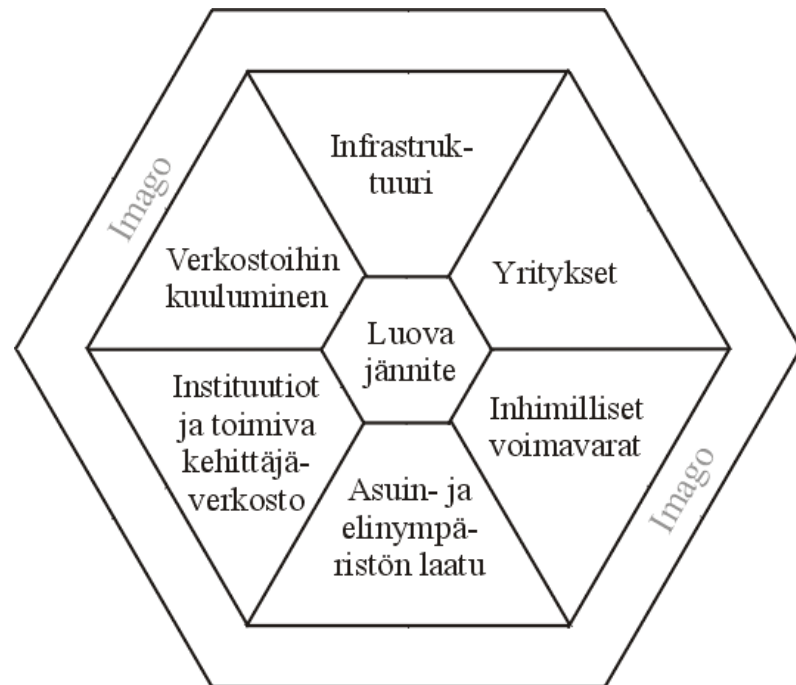

Kilpailukykyparadigma

Lähde: Kostainen, Castellsia mukaillen

Lähde: Linnamaa 1999, Sotarauta 2001

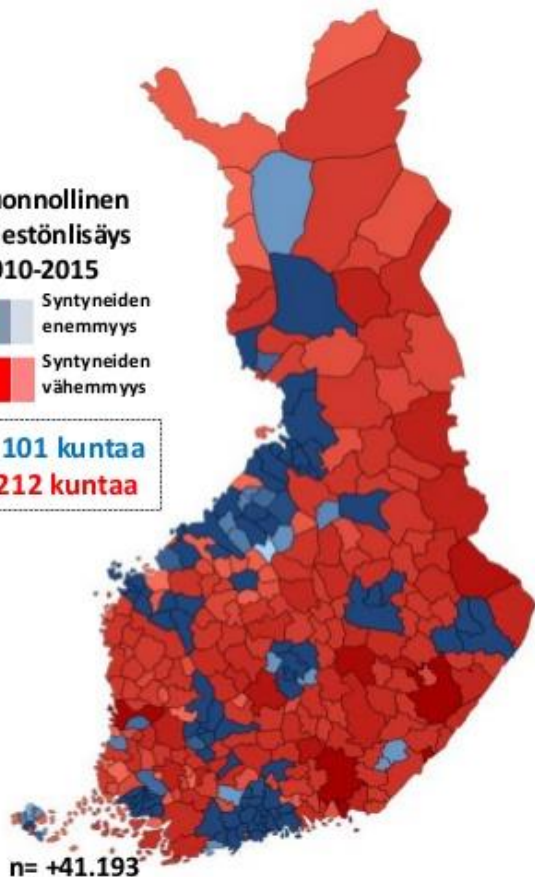

Väestökehitys kunnittain 2010-luvulla

Luonnollinen väestönlisäys 2010-2015

+ 101 kuntaa
- 212 kuntaa

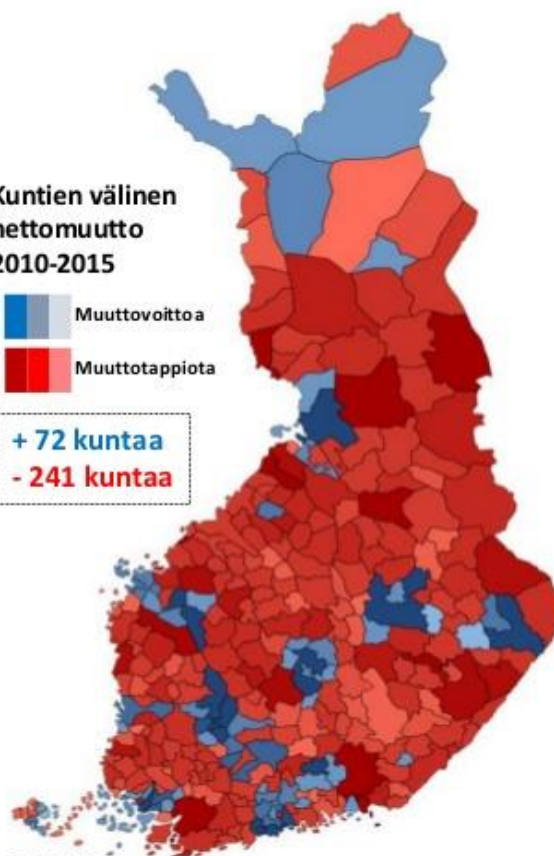

n= +41.193

Kuntien välinen nettomuutto 2010-2015

+ 72 kuntaa
- 241 kuntaa

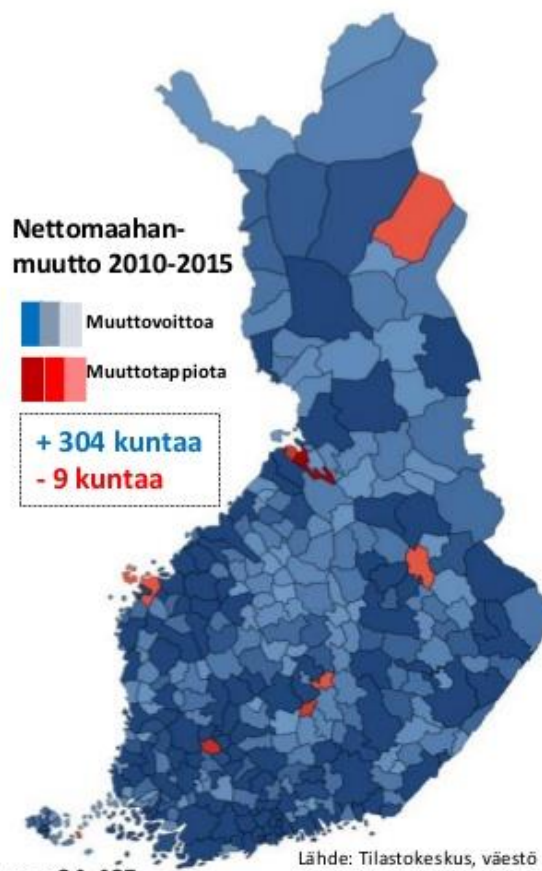

n= 1.629.174

Nettomaahanmuutto 2010-2015

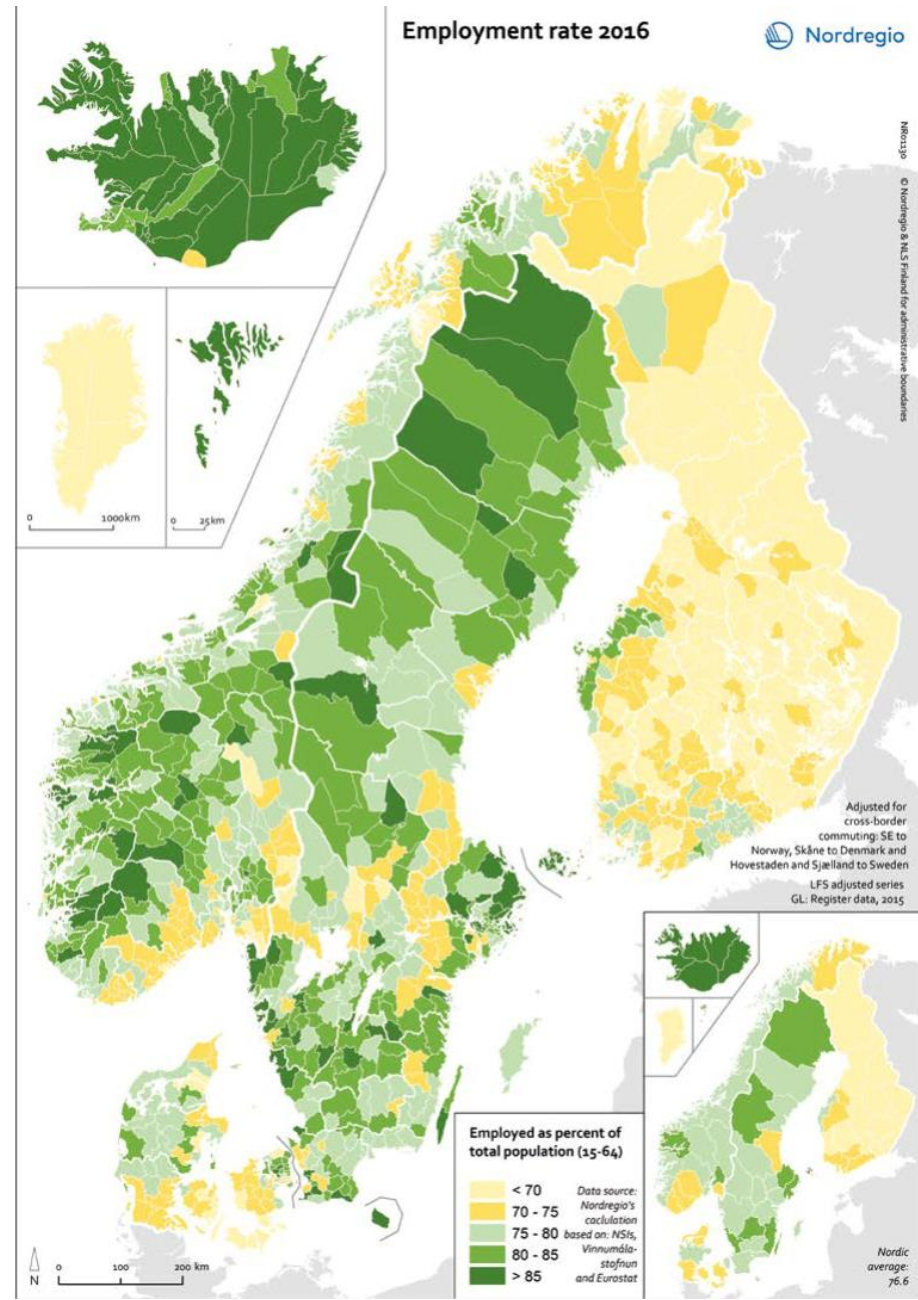
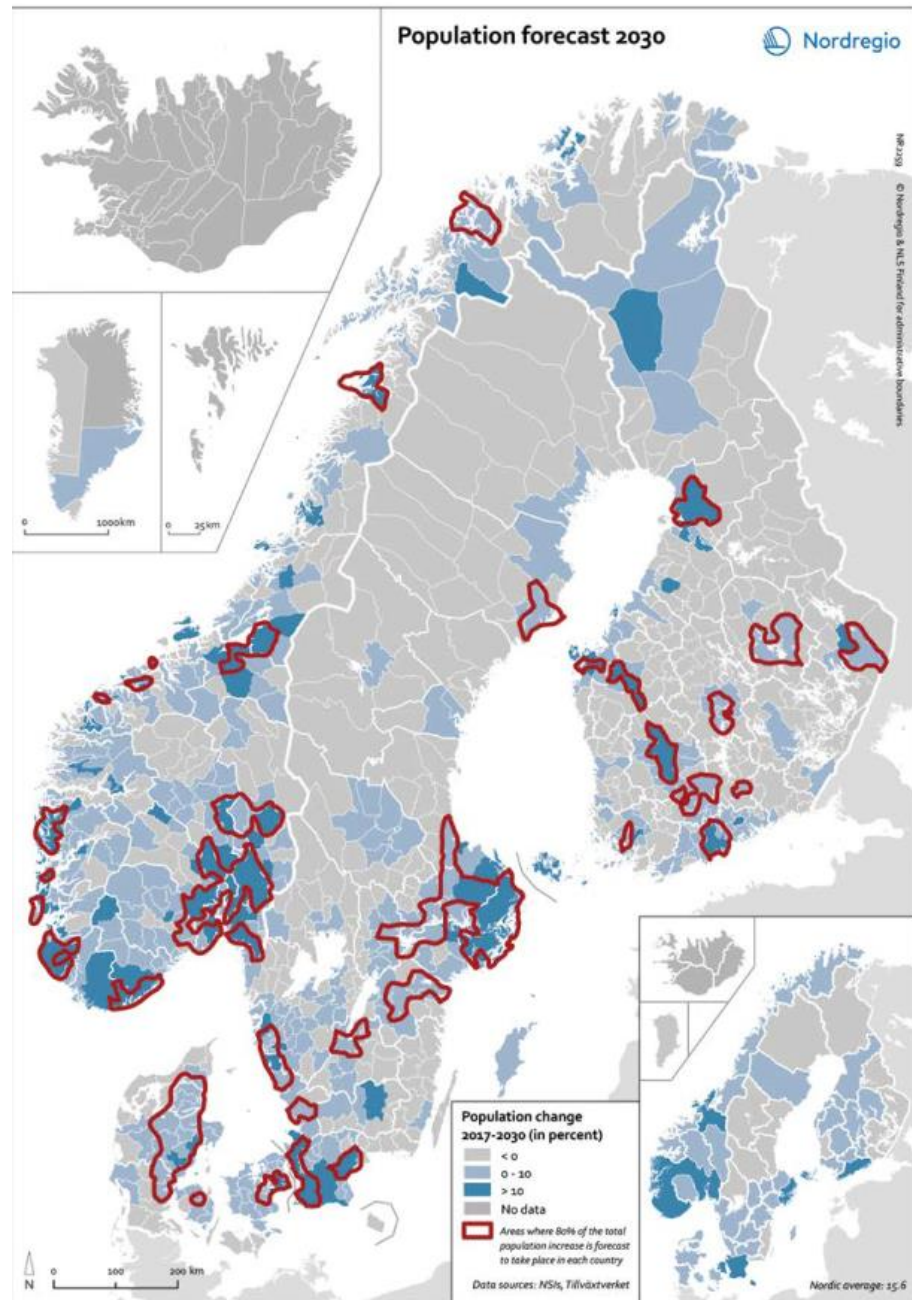

+ 304 kuntaa
- 9 kuntaa

n= +94.495

Lähde: Tilastokeskus, väestö
Kartta ja analyysi: Timo Aro 2016

Maakuntien kilpailukyky

Maakunta	Työn tuottavuus	Yritysdynamiikka	Koulutustaso	T&k-intensiteetti	Työllisyys
Uusimaa	122	123	174	198	109
Pirkanmaa	100	111	136	347	100
Varsinais-Suomi	105	102	124	211	101
Pohjanmaa	103	95	121	284	112
Pohjois-Pohjanmaa	99	109	125	434	99
Etelä-Karjala	124	101	100	164	97
Pohjois-Savo	100	102	105	102	100
Keski-Suomi	95	101	120	133	97
Satakunta	131	91	93	98	102
Päijät-Häme	98	99	99	109	104
Kanta-Häme	98	102	100	71	103
Keski-Pohjanmaa	107	86	97	51	110
Lappi	127	89	95	37	98
Pohjois-Karjala	99	92	101	60	91
Kymenlaakso	112	101	88	46	93
Etelä-Pohjanmaa	97	81	88	67	105
Etelä-Savo	89	85	90	59	97
Kainuu	55	89	88	90	94

Kysymyksiä

- Mikä on todennäköisin aluerakenteen kehityskuva vuoteen 2030 mennessä?
  - Kaupungistuminen ja vahva keskittyminen (Helsinki, Oulu, Tampere, Turku)
  - Kaupungistuminen ja ”normaali” hajakeskittyminen (15-20 suurinta kaupunkiseutua)
  - Vyöhykkeisyys ja laajat kasvukäytävät (4-5 kpl, esim. HHT)
  - Kaupungistuminen ja ”vahva” hajakeskittyminen (seutukaupungit)
  - Hajautuminen ja maaseudun renessanssi
- Keskustelukysymykset:
  - Kuinka aluerakenne muuttuu tulevaisuudessa? Miksi?
  - Millaiset tekijät voivat muuttaa kehityksen suunnan?

Maakuntien muotoutuva asema

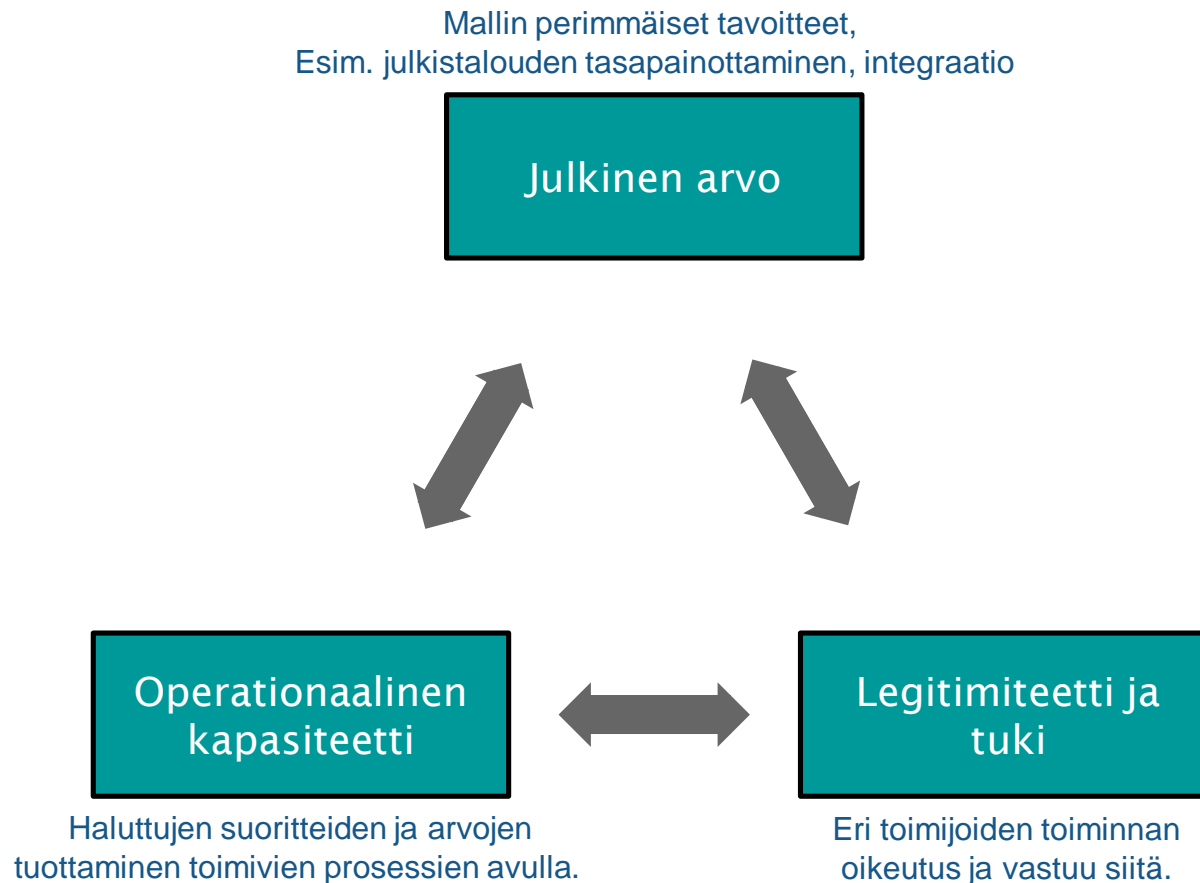

Maakuntaudistus ja tulevaisuus?

- Maakuntaudistuksen keskeiset ”jakolinjat” ovat verrattain hyvin tiedossa → Nykytilan muutokseen (hajottaminen ja kokoaminen) liittyy ymmärrettävästi erilaisia intressejä.
- Maakuntaudistuksen lopputulos ei oletettavasti ole ”ikuinen”, vaan kokonaisuus kehittyy yli ajan. → Julkisessa keskustelussa tulevaisuusperspektiivi on ollut esillä verrattain vähän.
- Maakuntaudistus luo yhdenmukaisen hallinto- ja palvelurakenteen väestöltään ja elinolosuhteiltaan keskenään erilaisiin maakuntiin. → Missä määrin mallit voivat erilaistua tulevaisuudessa?
- Toteutuuko alue- ja paikallishallinnon uudistamisessa ”hallinnon heiluri”, ”revoluutio” vai ”evoluutio”?
- **Mikä on syntyvien uusien maakuntien legitimizeetti?**

Julkisen arvojohtamisen strateginen triangeli

Uusien maakuntien legitimizeetti? (1/2)

- **Maakunnat aloittavat** legitimizeettinsä rakentamisen (lähes) tyhjästä:
  - Siirtymävaiheessa ja palvelujärjestelmän toimintakäytäntöjen ja -prosessien hakiessa muotoaan erilaiset palveluhäiriöt (uudistuksen inertiavaikutukset) murentavat palvelunkäyttäjien uskoa maakunnan kykyyn hoitaa tehtäviään.
  - Maakuntien demokratiaan ja edustuksellisuuteen liittyvät kysymykset voivat hankaloittaa legitimizeetin rakentamista entisestään.
- **Kuntien legitimizeetin** painopiste siirtynee tuotospainotteisesta (output) syötepainotteiseen (input) legitimizeetin suuntaan:
  - Aiemmin kuntien legitimizeetti on näyttäytynyt lähinnä kykyinä suorittaa tehtäviä ja tarjota laadukkaita palveluita kuntalaisilleen (output).
  - Jatkossa korostuvat toimivallan, edustuksellisuuden, päätöksenteon sujuvuuden ja yhteisön kehittämisen ulottuvuudet (input).

Uusien maakuntien legitimizeetti? (2/2)

- **Legitimizeettihaaste kasvavilla kaupunkiseuduilla.**
  - Kasvavien kaupunkiseutujen näkökulmasta kyseessä on paikallisen ja seudullisen vallan uusjako ja valtionohjauksen voimistuminen
  - Kasvavien kaupunkiseutujen intressissä olisi paikallisen itsehallinnon kasvattaminen kaupungistumiseen liittyvien toimintaympäristön muutosten hyödyntämiseksi
- **Legitimizeettihaaste hitaasti kehittyvillä / taantuvilla alueilla.**
  - Poliittinen valta keskittyy keskuseudulle?
  - Palveluverkkoa saneerataan ja palvelujen tuottamistavat muuttuvat?
  - Pienten kuntien kannalta kysymys kuuluu, onko niillä rahkeita ja legitimizeettiä toimia esimerkiksi ”elinvoimakuntina” tai ”yhteisökuntina”.

Kysymyksiä

- Mikä on todennäköisin maakuntien rooli ja asema vuonna 2030?
  - SOTEMAKU-uudistuksen (2018) kaavailujen mukainen
  - SOTEMAKU+ (kuten edellinen + rajattu verotusoikeus + maakuntakohtaisesti muita tehtäviä)
  - ”Maakunnista kuntia” (yleinen toimiala, verotusoikeus)
  - Maakunnat pelkkiä SOTE- ja pelastuspalveluiden järjestäjiä
  - Maakunnat pelkkiä ”MAKU-palveluiden” tuottajia, SOTE valtiollistettu
- Keskustelukysymykset:
  - Millaiseksi maakuntien rooli ja asema muotoutuu vuoteen 2030 mennessä?
  - Mitkä tekijät määrittävät, mihin suuntaan maakunnat kehittyvät?

TAMPEREEN
YLIOPISTO

Kuntien muotoutuva asema

Kunnan klassiset roolit

- **Tarina I: Yhteisö, “paikallinen kansalaisyhteiskunta”**
- **Tarina II: Palvelut, “palvelukone”**
- **Tarina III: Demokratia, “vapaat miehet ja naiset”**
- **Tarina IV: Elinvoima, “tulevaisuustyö”**

Vetovoiman elementtejä?

Kovat vetovoimatekijät	Pehmeät vetotekijät	Kolmannet tekijät
<ul style="list-style-type: none"> • Alueen yleinen kehitys • Työpaikat • Opiskelupaikat • Sijainti ja saavutettavuus • Hintatekijät (erityisesti asuminen)	<ul style="list-style-type: none"> • Asuin- ja elinympäristön laatu (rakennettu ja luonnonympäristö) • Yksityinen palvelutarjonta • Julkinen palvelutarjonta • Maine ja mielikuvat, imago • Vapaa-aika, harrastusmahdollisuudet • Tapahtumat • Ilmapiiri, fiilis	<ul style="list-style-type: none"> • Kotipaikka ja -seutu • Sukulaiset • Ystävät ja muu sosiaalinen verkosto • Paikkaan liittyvät tunteet • Vaikuttamismahdollisuudet • Kulttuurinen kerroksellisuus ja monipuolisuus
Pääasiassa toiminnallinen seutu	Pääasiassa asuinkunta	Maakunta, seutu & asuinkunta

Elinvoimapolitiikka: ulottuvuuksia

	Yleinen elinvoimapolitiikka	Erikoistunut elinvoimapolitiikka	Uutta luova elinvoimapolitiikka
Asuminen	Saavutettavuus (esim. tie- ja rautatieyhteydet), sisäisen infrastruktuurin laatu , pitkäjänteinen kaavoitus ja maanhankinta (esim. sopiva tonttitarjonta)	Profiloidut, mutta volyymiltään merkittävät asumisratkaisut (esim. veden läheinen asuminen, ”elinkeinoharjoittajatontit”)	Erityiset, uniikit kokeilut koskien asumista (esim. arkkitehtuurisesti haastavien rakennusten salliminen)
Palvelut	Tärkeimpien perus- ja lähipalvelujen turvaaminen tarkoituksenmukaisella tavalla, paikallistalouden elävöittäminen julkisilla hankinnoilla	Erottautuminen ja profiloituminen tietyillä palveluilla (esim. liikuntapaikat, erikoislukiot) tai tavoilla toimia (esim. ”resurssiviisaus”, ”järvivihreys”)	Uusien palvelumuotojen kokeileminen (esim. yhteistyö 3. sektorin toimijoiden kanssa), asukkaiden ja palveluiden käyttäjien integroiminen palveluiden kehittämiseen ja tuottamiseen
Yritystoiminta	Yritystoiminnan yleiset edellytykset : kysyntäolosuhteet, työvoiman saatavuus, kuljetusmahdollisuudet yrityspalvelut, elinkeinopoliittinen edunvalvonta, taksapolitiikka, tontit, toimitilat.	Elinkeinoelämää profiloivat alat: klusterit, toimialakeskittymät, yritysryhmät	Elinkeinorakennetta monipuolistavat ja uudistavat toiminnot : Uudet yritykset, uudet liiketoiminnot olemassa olevissa yrityksissä, uudet innovaatiot

TAMPEREEN
YLIOPISTO

Kysymyksiä

- Mikä on kuntien keskeisin rooli ja tehtäväkenttä vuonna 2030?
  - Asuin- ja elinympäristön kehittäminen (maankäyttö ja infra)
  - Sivistys- ja kulttuuripalveluiden järjestäminen (varhaiskasvatus, koulutus, kirjastot ja kulttuurilaitokset)
  - Elinkeino- ja elinvoimapolitiikka
  - Demokratian alusta ja ”edunvalvoja”
  - Yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja kansalaisyhteiskunnan tukeminen
  - Paikallisuuden ja perinteiden vaaliminen
- Keskustelukysymykset:
  - Millaiseksi kuntien rooli ja asema muotoutuvat vuoteen 2030 mennessä?
  - Missä määrin kuntien rooli ja asema eriytyvät (esim. kuntien koko ja sijainti)? Millaiset kunnat menestyvät?

TAMPEREEN
YLIOPISTO

Yhteenvetäviä huomioita

Yhteenvetäviä huomioita

1. Maailma ei koskaan ole ”valmis”. Osaammeko ajatella rakentavasti ja tulevaisuussuuntautuneesti?
2. Suomi ja sen aluerakenne ovat muutoksessa. Trendeihin sisältyy aina myös vastatrendien mahdollisuus.
3. Maakuntien yksi suurimmista haasteista on niiden perusolemuksen kirkastuminen ja oikean legitimitietin saavuttaminen.
4. Kunnatkaan eivät jää entiselleen. Myös niiden on löydettävä itselleen uusi olemisen tapa. ... Niiden suurtenkin.

Kiitos!

Jari Kolehmainen
Tutkimusjohtaja, HT
Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu / Sente
Puh. 050-5749704
S-posti: jari.kolehmainen@uta.fi